

Autor: Rudolf Ina Malý

Zachytit základní duchovní typ této doby a jedním slovem jej přibít doprostřed terče jest těžké. Neboť základním rysem této doby je právě všeobecná duchovní vlašnost a strakatá duchovní míchanice, nestálost, povrchnost, necharakternost – a nikoliv jenom některý určitý projev těchto vlastností. Paskvilním symbolem této doby je rozhodně spíš celý *sendvič* než jen jedna jeho součást. Nynější doba naprosto není jednostranná – naopak, je přímo přeplněna všeho druhu vědomostmi a funkcemi, „výboji“ a možnostmi literárními, průmyslovými, hospodářskými, sociálními. Čeho jí však v každém směru chybí je opravdovost, jednota, pevný tvar a vnitřní podstata. Snad všechno, čím lidstvo dosud žilo, najdeš i v této době; ale všechno je tu roztodivně nahloučeno, pomícháno a rozmělněno jako úkrojky a rybí salát na sendviči. A ta efektní řada poválečných hesel a ilusí svým konkrétním výsledkem se podobá spíše strakatému průvodu reklamních sendvičmenů než opravdovému hnutí lidstva. Sendvič je typem této doby! Sendvič i sendvičmen.

Sendvičismu není v jedné sociální vrstvě víc než v druhé – je více méně všude a pan Sendvič vězí aspoň zčásti v každém dnešním člověku. Sendvič je zvláštní lidský typ této doby: je to člověk bez charakteru a bez víry, dokonalá povrchnost a neutrálnost, která vším se dovede „nadchnout“, ale jen vlašně, která všechno dovede uznat i popřít, ale jen ke svému prospěchu, která všechno dovede dělat, ale jen polovičatě a která všechno dovede zfušovat, protože v ničem není srdečná a opravdová.

Sendvič je demokrat. Je demokrat, protože v nic nevěří absolutně. Je demokrat – nikoliv, protože by mu demokracie znamenala svobodný boj o uplatnění kvalit, určitého přesvědčení, charakteru, víry, myšlenek, ale právě naopak: protože v demokracii pan Sendvič toho všeho vůbec nemusí mít, protože v demokracii, k jeho obrazu stvořené, je lépe, když člověk *nemá* příliš pevného přesvědčení a charakteru. Pan Sendvič hájí demokracii pro její kompromisní bezvětrí, v němž se dobře daří jeho soukromým kapustám.

Sendvič není idealista. Ale není ani otevřený materialista. Rád hovoří o svobodě, humanitě,

rovném právu všech a snášenlivosti. Právo u něho ve skutečnosti mají jen ti, kdo mají peníze, moc nebo většinu. Také „pravdu“ pan Sendvič uctívá. Ale pravda jest v jeho očích jenom – co přináší zjevný užitek a pravdu má ten, kdo má úspěch. Pragmatismus je kost z kostí jeho.

Vlastenectví pan Sendvič v hloubi duše pokládá za překonané, neboť jeho základní zájmy jsou sobecké a mezinárodní: pro Sendvičovy zájmy obchodní, průmyslové, finanční a mzdové má sice určitý význam slovo hranice, ale nikoli slovo národ. Pokud však nadšení pro vlast a příbuzné národy není hospodářským zájmům na obtíž – Sendvič shovívavě připouští i vlastenectví. Ale v každém případě to musí být jen vlastenectví „rozumné“. Neboť vlast je pro Sendviče jenom dobře opatřené živobytí a ne historická a kulturní i politická orientace.

Ovšem nejvýrazněji se Sendvičova vnitřní nijakost a vlašnost jeví v jeho poměru k náboženství. Náboženství Sendvič připouští nanejvýš jako pragmatista a estét: připouští, že někdo může mít rád na svém obloženém chlebíčku i kousek petrželky. V náboženství Sendvič vidí jen zvláštní zálibu a soukromou záležitost, rozhodně však nic podstatného a nic všeobecně závazného. A je-li zvláště pokrokový, dá si i sám ke zvýšení své ušlechtilosti na svůj krajíc hezky vedle sebe kousek Luthera, Husa, Budhy, Konfucia, kousek Rousseaua, Voltaira, Kanta, pozitivismu i Kázání na hoře. Jenom nic příliš určitého a církevního v tom nesmí být – a zvláště nic katolického!

Tak Sendvič je všechno a nic. Všecko dovede uznat a se vším se dovede smířit – pokud mu to jde k duhu a pokud se to nepřičí jeho úspěchu. A všechno dovede popřít a všechno dovede pronásledovat – jakmile se mu něco stane nepohodlným a podezřelým. Jedná pokaždé jen, jak se mu právě hodí. A je důsledně určitý a nesmiřitelný pouze tam, kde jde o jeho prospěch a moc. A kde jde o další bytí sendvičismu. Nikoli charakter, nikoli určitá víra a myšlenka, program, plán, nýbrž jen prostý pud sebezáchovy a sobeckého prospěchu jakoukoliv cestou a jakýmikoli prostředky – jsou jeho největší silou.

Sendvič není osobnost, nemá pevné víry ani určitého charakteru, ale je nedůtklivý, zákeřný a bezohledný všude tam, kde je ohroženo trvání sendvičismu a tudíž jeho osobní prospěch a moc. Proto instinktivně nenávidí všechno, co jest opakem sendvičismu a mohlo by znamenat jeho pád a konec.

R. I. Malý, *Kříž nad Evropou*, Praha 1935, str. 33-34.